

191. T. 3 (5)

MOTIVERING

I.S. TOEKENNING VAN F.A.K.-EREPENNING AAN
DR. D.F. MALAN, STELLENBOSCH, 1 OKTOBER 1957.

'n Paar jaar gelede het die Uitvoerende Komitee van die F.A.K. besluit om 'n erepenning ter erkenning van kultuurwerk van blywende waarde aan verdienstelike Afrikaners toe te ken. Die gedagte was van die begin af dat so 'n erepenning slegs in buitengewone verdienstelike gevalle gegee sou word, en daarom is dit ook nie vreemd nie dat daar tot nou toe nog geen erepenning toegeken is nie.

Ons staan egter nou hier by die toekenning van ons eerste erepenning. Dit geskied by hierdie mooi geleentheid van ons eerste kongres oor volksang en volksmusiek. Die erepenning word toegeken aan 'n Afrikaner wat 'n lang pad van volksdiens geloop het; 'n Afrikaner wat deur sy selfverloënde, opofferende volksdiens 'n blywende plek in die hart van sy volk verower het; 'n Afrikaner wat tot in lengte van dae deur sy volk in dankbare herinnering gehou sal word. Hierdie eerste erepenning word toegeken aan ons hoog-geagte, ons hoog-gewaardeerde, ons geliefde dr. D.F. Malan.

Daar is baie redes waarom die F.A.K. vandag hierdie erepenning aan dr. Malan toeken.

Ons dink aan sy oortuigende, sy meeslepende redenaarskrag, wat hom in staat gestel het om groot gehore lank en intens te boei. Ons dink aan sy buitengewone kritiese vermoë, wat meebring het dat hy steeds ernstig gewik en geweeg het voordat hy iets aanvaar of 'n stap gedoen het. Ons dink aan sy gawe om 'n moeilike probleem tot die fundamentele punte te reduceer, sodat die ingewikkeldheid verdwyn en 'n juiste perspektief gevind word. Ons dink aan sy fyne, suiwere aanvoeling vir wat daar in die hart van die Afrikaner omgaan, waardeur hy in staat gestel is om die reaksie van die volk grondig te begryp en te beoordeel. Ons dink aan sy fyn sin vir humor, wat, ten spyte van 'n oënskynlike strakheid en erns, altyd aanwesig ^{is.} was.

Ons/2

Ons dink ook aan sy onuitblusbare werkkrag, aan sy lewe van doelbewuste, onverpoosde arbeid. 'n Paar hoofmomente uit sy lewensloop tot hiertoe, sal ons enigsins 'n indruk daarvan gee.

Dr. Malan is gebore op 22 Mei 1874, op die bekende ou boereplaas Allesverloren aan die voet van Riebeek se berg, daar waar 'n mens se oog oor die uitgestrekte graanlande en vlaktes in die verte na Porterville en Tulbagh se kant toe wegdwaal. Die rustige ou boereplaas kon hom egter nie lank hou nie, want, gedryf deur 'n wakkere, belangstellende gees, is hy hier na Stellenbosch toe, hier waar hy vanaf 1891 tot 1899 gestudeer het.

Daarna volg vier-en-'n-half jaar van toegewyde studie in Nederland, aan die einde waarvan hy in Utrecht in die Godgeleerdheid gepromoveer het. Na sy terugkeer in sy vaderland het hy hom met hart en siel in die stryd gewerp om die erkenning van Afrikaans, en het hy ook agtereenvolgens in Heidelberg (Transvaal), Montagu en Graaff-Reinet in die bediening gestaan.

Dan volg die stigting van die Nasionale Party en van Die Burger: dr. Malan word redakteur van Die Burger, en kort daarna Voorsitter van die Nasionale Party in Kaapland. In 1918 word hy tot lid van die Volksraad gekies in Calvinia, en hiermee begin 'n veeleisende parlementêre loopbaan, wat van toe af tot in 1954 geduur het - ses-en-dertig jaar lank. In 1919 gaan hy as lid van die Vryheidsdeputasie na die buiteland, en vyf jaar later word hy Minister van Binnelandse Sake, Volksge-sondheid en Onderwys in die Hertzogregering.

In die politieke krisis van 1933 het hy geweier om hom met Samesmelting eens te verklaar en, met 18 volgelinge in die Volksraad, het hy in die Opposisie gegaan: in hierdie moeilike omstandighede het hy hom nou afgesloof om die Nasionale Party opnuut op te bou. Dit was 'n swaar stryd, maar by die verkiesing

van 1938 het sy 18 man in die Volksraad tot 27 aangegroei. Toe volg die oorlogskrisis van 1939: die Verenigde Party het geskeur, en genl. Hetzog en dr. Malan het mekaar weer die hand gereik.

In 1943 het die moeilike oorlogsverkiesing plaasgevind, toe dr. Malan se volgelinge nogeens aangegroei het, hierdie keer tot 43. Aangespoor hierdeur het hy met nog groter erns en toewyding aan die werk gegaan; en hy kon die bekroning van sy arbeid in die verrassende verkiesingsuitslag van 1948 aanskou, toe sy party die meerderheid gekry het en dus die Regering moes vorm. Na 'n bewindstermyn van vyf jaar het die kiesers van Suid-Afrika opnuut vertrou in dr. Malan en sy Regering uitgespreek, en hom inderdaad met 'n aansienlik versterkte meerderheid na die Volksraad teruggestuur.

Op 22 Mei 1957 het hy drie-en-tagtig jaar oud geword. Voorwaar 'n lewe van noeste arbeid, 'n volle lewe van inspanning en van toewyding. Dit is die soort van lewe wat die swakke van gees gou sou laat ineen stort en verdwyn, maar die soort van lewe waarin die sterke van gees floreer en gedy. Dit is die lewe van omvang en formaat; maar dit het omvang en formaat slegs omdat dit deur die gees van omvang en formaat gelei en geleef word. Die plaasseun van Allesverloren het stap-vir-stap met vaste tred vorentoe gebeur om vir sy volk 'n leier en Eerste Minister van groot formaat te word.

Afgesien van al hierdie dinge is daar nog sekere besondere redes waarom die F.A.K. vandag sy eerste erepenning aan dr. Malan toeken.

Een van die mooiste sye van dr. Malan se lewe - maar een wat miskien nie so prominent onder die aandag gekom het nie omdat dit sy meer persoonlike lewe raak - is sy intense liefde vir sy huis en sy huisgesin. Sy openbare lewe daarbuite het hoë eise aan hom gestel, en swaarwigtige staatsake het op sy aandag aanspraak gemaak, maar ten spyte van dit alles vergeet hy sy eie

huis nie. Hy bly die liefdevolle vader van sy huisgesin, wat in die huislike kring, met mev. Malan, met Marietjie en die seuns, Danie en Hannes, geluk en rus vind. Dit is of sy huis en huislike kring vir hom altyd weer versterking en krag vir die stryd daarbuite help gee het. In die lig hiervan sal ons effens kan verstaan waarom ^{inderdyd} die siekte van mev. Malan hom ~~inder-~~
~~tyd~~ so diep aangegryp het, en wat dit alles van hom geverg het. Maar terselfdertyd sal ons ook weet watter vreugde haar herstel vir hom beteken het, - 'n vreugde waarin inderdaad die volk van Suid-Afrika van harte saam met hom gedeel het.

Daar word dikwels tereg gesê dat 'n gesonde huislike en familielewe een van die vernaamste voorwaardes vir die geestelike en morele welvaart van ons volk is. Dr. Malan het ons hier 'n pragtige, sprekende voorbeeld gestel.

Ons dink ook aan 'n ander belangrike aspek van dr. Malan se lewe. Hy is die produk van 'n egte Afrikaanse Bolandse familie, 'n familie waarvan die afstamming van vaderskant 'n byna suiwere Hugenote-afstamming toon. Hy is dus egte Afrikaner, uit die midde van ons volk voortgekom. Van jongs af het hy liefde gehad vir wat sy eie is, en met verloop van jare het hierdie liefde steeds groter, dieper geword.

Veral vir ons taal het hy reeds vroeg in die bresse getree en een van die sterkste kampvegters daarvoor geword. Dit het hy reeds in 1908, enkele jare ná sy terugkeer uit Nederland, op ondubbelsinnige wyse getoon toe hy, as Voorsitter van die Afrikaanse Taalvereniging, hier op Stellenbosch sy beroemde voorlesing gehou het onder die titel: Dit is ons Ernst. En in 1925 was dit hy wat die wet ter erkenning van Afrikaans deur die Parlement gevoer het. Hiermee het hy 'n treffende kultuurdaad verrig, wat van die allergrootste betekenis in die kultuurgeskiedenis van die Afrikaner is, en wat vir ^{dr. Malan} ~~hom~~ in die hart van elke regskepe Afrikaner 'n tere en onvernietigbare plek besorg het.

Ek kan nie nalaat om hier ook sy onwankelbare Godsvertroue en diepe Godsdienssin te noem nie. In die bediening het hy self in die diens van sy Kerk gestaan; afkomstig uit Hugenotegeslagte het hy die God van sy voorvaders gedien en verkondig. En toe hy later uit die praktiese bediening getree het om sy volk op staatkundige terrein te lei, het hy nog steeds in die Godsdienstige tradisie van sy voorgeslagte voortgewerk. Ons onthou nog almal sy besielende radiotoespraak by geleentheid van sy bewindsaanvaarding in 1948: hoe hy sy taak met nederigheid aanvaar het en hoe hy nadruklik verklaar het dat hy en sy Regering die ernstige voorbidding van die Kerk vra. Waar hy ook al opgetree het, in sy eie huis, in die Parlement of op die groot staatkundige terrein daarbuite, sy optrede was steeds dié van die toegewyde, godvrugtige Christen-leidsman. Hierdie eienskap, wat ook van 'n president Paul Kruger so kenmerkend was, is een van dr. Malan se uitstaande kenmerke. Albei hierdie manne - en daar is ook nog baie ander punte van sprekende ooreenkoms tussen hulle - sal ons nie net staatsmanne en volksmanne noem nie, maar ook Godsmanne.

Maar ek moet afsluit. Laat my toe om te eindig met 'n beeld wat ek voorheen by 'n ander geleentheid na aanleiding van dr. Malan se betekenis in ons volkslewe gebruik het.

Ek was by geleentheid in Hermanus gewees. Ek het daar by Kwaaiwater gestaan. 'n Swaar, swart rots steek daar 'n ent in die see in. Dan kom 'n enorme brander en breek met woeste geweld oor die rots heen, sodat dit heeltemal toe onder die water is. Maar as die siedende watermassa wegsak, is die rots nog daar. Daar kom 'n tweede groot brander, en breek met dieselfde geweld oor die rots heen, maar as die skuimende water wegsak, is die rots nog daar. En so gaan dit voort: elke keer as die water wegsak, is die rots nog daar, onbeweeglik, onveranderd.

Hierin het ek dr. Malan gesien. Woeste branders het al oor ons volkslewe geslaan, en het ook met geweld oor sy hoof gebreek, maar hulle het hom nie vernietig nie: altyd was hy nog daar, onveranderd, ongeskonde. Só was hy; en só is hy vandag nog. Ons bring hulde aan hom.

X X X X

Doktor, ons dank u vir wat u vir ons volk gedoen het. Ons dank u vir die simbool van ons familielewe, wat u vir ons was. ^{an is.} Ons dank u insonderheid vir wat u vir die Afrikaner se taal en sy Kerk gedoen en beteken het.

Daarom gee ons vandag aan u hierdie erepenning. Dit is vir ons 'n eer en voorreg dat ons ons eerste erepenning juis aan u kan gee.
